

**LIETUVOS RESPUBLIKOS**  
**LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110**  
**2, 9, 10, 11 IR 16 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**  
**AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

**1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai**

Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimus paskatino:

- Valstybės kontrolės 2017 m. rugsėjo 28 d. rekomendacija valstybinio audito ataskaitoje Nr. FA-2017-P-10-11-5: *valstybinį socialinį draudimą reglamentuojančiuose įstatymuose aiškiai apibrėžti iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų apmokamų papildomų išlaidų sąvoką ir (ar) jų baigtinį sąrašą.*

- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2018 m. gruodžio 19 d. sprendimas Nr. KT23-N13/2018, kuriuo pripažinta, kad Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį teisę gauti motinystės išmoką šio įstatymo 17 straipsnyje nustatyta tvarka turi tik moteris, turinti šio įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytą motinystės socialinio draudimo stažą, kuriai pasibaigė darbo sutartis arba kuri buvo atleista iš tarnybos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisingumo principui.

- pagalbos probleminiams lošėjams prieinamumo užtikrinimas: Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. sausio 17 d. patvirtino Probleminio lošimo prevencijos priemonių įgyvendinimo planą, kuriame numatė parengti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 9 straipsnio ir šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų pataisas, užtikrinant asmenų, kuriems nustatyta diagnozė pagal TLK-10 F63.0 kodą, teises į laikiną nedarbingumą gydymosi specializuotame stacionare metu, lygiavertes kitų psichikos sutrikimų turinčių asmenų teisėms.

- rūpestis asmenimis, besigydančiais priklausomybę nuo alkoholio specializuotuose stacionaruose. Siūloma prailginti ligos išmokos mokėjimą nuo 14 iki 28 kalendorinių dienų per kalendorinius metus.

- siekis pasirūpinti budinčių globotojų socialinėmis garantijomis tais atvejais, kai jie slaugo sergančius globojamus vaikus. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai budintys globotojai be globojamų vaikų priežiūros, taip pat yra darbo ar tarnybos santykiuose. Būtent esant tokiuose dualistiniuose teisiniuose santykiuose, t. y. darbo su kitu darbdaviui ir tuo pat metu prižiūrint vaiką pagal individualios veiklos pažymą (esant budinčiu globotoju), susiklosto situacijos, kai prižiūrimi vaikai suserga ir budintiems globotojams iškyla neišvengiama būtinybė rūpintis jiems patikėtais vaikais, tačiau nedarbingumo pažymėjimų dėl globojamų vaikų ligų šie asmenys gauti negali, kaip ir gauti ligos išmokos, nors šie asmenys moka ligos socialinio draudimo įmokas į Valstybinio socialinio draudimo fondą. Taip pat tokiu atveju šie asmenys neturi teisinio pagrindo neatvykti į darbą – išduoto nedarbingumo pažymėjimo.

**2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai**

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistai.

**3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai**

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nustatyta, kad ligos socialinis draudimas įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl jų pačių arba šeimos narių ligos ar dėl dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje prarastas ar negautas pajamas arba jų dalį. Motinystės socialinis draudimas įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros prarastas pajamas ar jų dalį.

Šiuo metu Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme numatyta, kad moteriai, turinčiai nurodytą motinystės socialinio draudimo stažą, kuriai pasibaigė darbo sutartis arba kuri buvo atleista iš tarnybos, motinystės išmoka mokama šio įstatymo 17 straipsnyje nustatyta tvarka. Kitoms moterims, neturinčioms darbo ar tarnybos santykių, tačiau turinčioms reikalingą socialinio draudimo stažą, motinystės išmoka nėra mokama, jei teisės į išmoką atsiradimo momentu jos nėra apdraustos motinystės socialiniu draudimu.

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nėra numatyta, kad ligos išmokos mokamos dėl patologinio potraukio azartiniam lošimams. Taip pat numatytas 14 kalendorinių dienų per kalendorinius metus ilgio ligos išmokos mokėjimo laikotarpis, kai gydomasi specializuotuose stacionaruose nuo alkoholizmo, narkomanijos ar toksikomanijos.

Šiuo metu budintys globotojai neturi teisės gauti ligos išmokos už globojamų vaikų slaugą. Šie asmenys turi teisę gauti ligos išmoką tik dėl savo ligos ar artimųjų slaugymo.

#### **4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama**

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimais siūloma:

- papildyti motinystės socialinio draudimo apibrėžimą nurodant, kad motinystės socialinis draudimas įstatymų nustatytais atvejais ne tik kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros prarastas pajamas ar jų dalį, bet ir padengia šiame įstatyme numatytas išmokas. Šiuo pakeitimu bus įgyvendinta Valstybės kontrolės rekomendacija, pateikta 2017 m. rugsėjo 28 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. FA-2017-P-10-11-5.

- nustatyti, kad motinystės socialinio draudimo išmoka mokama moterims, kurios yra apdraustos motinystės socialiniu draudimu, išskyrus atvejus kai moteris nėštumo laikotarpiu tapo neapdraustu asmeniu. Atsižvelgiant į tai, kad draustumo fakto nereikalavimas bus taikomas visoms moterims (tiek samdomą darbą dirbančioms, tiek savarankiška veikla užsiimančioms), turinčioms motinystės socialinio draudimo stažą, siūloma nustatyti, kad motinystės bei vaiko priežiūros išmokos nedraustoms moterims priklausytų tik tuo atveju, kai pastarųjų draudimas pasibaigė jų nėštumo laikotarpiu. Šis pakeitimas sudarys palankesnes sąlygas moterims gauti motinystės socialinio draudimo išmoką, kai dėl objektyvių priežasčių (atleidimo, pasibaigusio darbo santykių, nutrūkusios sportinės veiklos ir kt.) jos nebeatitinka Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytos sąlygos – būti apdraustai motinystės socialiniu draudimu.

- įteisinti pakeitimus, užtikrinant asmenų, kuriems nustatyta diagnozė pagal TLK-10 F63.0 kodą, teisės į laikiną nedarbingumą gydymosi specializuotame stacionare metu. Šiuo pakeitimu sudaromos lygiavertės sąlygos kitų psichikos sutrikimų turinčių asmenų atžvilgiu, skatinama tokius asmenis gydytis nuo patologinio potraukio azartiniam lošimams, išduodant jiems nedarbingumo pažymėjimą bei kompensuojant jų gydymosi metu prarastas pajamas.

- prailginti ligos išmokos mokėjimą nuo 14 iki 28 kalendorinių dienų asmenims, kurie asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose stacionarines priklausomybės ligų gydymo paslaugas, savanoriškai gydomi nuo priklausomybės sindromo vartojant psichoaktyvias medžiagas. Šiuo pakeitimu siekiama paskatinti asmenis gydytis nuo minėtųjų ligų, nustatant dvigubai ilgesnį apmokamų dienų skaičių, jų gydymosi metu prarastoms pajamoms kompensuoti.

- įteisinti galimybę budintiems globotojams gauti ligos išmoką už vaikus, kuriais jie rūpinasi, jei šie serga. Šiais pakeitimais budintiems globotojams bus sudaryta galimybė slaugyti globojamus vaikus jiems susirgus, gauti ligos išmoką už šių vaikų slaugymą ir tuo pačiu turėti pateisinamą pagrindą neatvykti į darbą, tais atvejais kai toks asmuo turi ir kitą darbą. Tikimasi, kad siūlomas įstatymo pakeitimas teigiamai atsilieps budinčių globotojų poreikių patenkinimui bei paskatins daugiau asmenų užsiimti šia veikla.

**5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta**

Teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma.

**6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai**

Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

**7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai**

Įstatymas verslo sąlygų neįtakos.

**8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios**

Naujų teisės aktų priimti, galiojančių pakeisti arba pripažinti netekusiais galios nereikės.

**9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka**

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir bendrinės kalbos normų.

**10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus**

Įstatymo projektas neprieštaruja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai bei Europos Sąjungos dokumentams.

**11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti**

Priėmus Įstatymo projektą reikės keisti Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-533/A1-189, Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86.

**12. Įstatymo projektui įgyvendinti reikalingos išlaidos**

Įstatymo projektui įgyvendinti iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto papildomai prireiks apie 0,7 mln. Eur.

**13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados**

Nėra.

**14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis**

„motinystės“, „ligos“, „socialinio draudimo išmokos“

**15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai**

Nėra.